

Стійкість екосистеми суспільного врядування: політика та комунікації

1. Forbes Ukraine. Повернись живим: рекорди, скандали, Притула, кінець війни – Тарас Чмут – Країна героїв | *Forbes Ukraine*, 2022. Youtube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0pZip6Qc7ME> (дата звернення: 01.04.2024).
2. Forbes Ukraine. Чмут, Берлінська, Яковенко: суперволонтери, які змінили галузь допомоги – Перший мільйон. Спецвипуск, 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MDc51xbAGCg> (дата звернення: 01.04.2024).
3. Звітність фонду «Повернись Живим» у період 24.02.2022-01.04.2024 - savelife.in.ua. URL: https://savelife.in.ua/reporting/?reportingType=%22transfer%22&date_from=%222022-02-24T10%3A00%3A00.000Z%22&date_to=%222024-04-01T09%3A00%3A00.000Z%22 (дата звернення: 01.04.2024).
4. Лазарева А., Тимошенко Л., Дракохруст Т. Волонтерський рух у безпековій політиці України: Воєнні дії та роль. 2024 с. 671-683 URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/9038/9085>
5. Народний Байрактар. Благодійний фонд Сергія Притули. URL: <https://prytulafoundation.org/about/projects/archive/narodnij-bajraktar> (дата звернення: 06.04.2024).
6. Податковий кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 06.04.2024).
7. Закон «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань державного експортного контролю». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/247-2022-п#Text> (дата звернення: 06.04.2024).
8. Закон «Про внесення змін до статті 4 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» щодо спрощення процедури списання військового майна». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3411-20#Text> (дата звернення: 06.04.2024).
9. Проекти «Повернись живим». savelife.in.ua. URL: <https://savelife.in.ua/projects/#start> (дата звернення: 01.04.2024).
10. Які приватні компанії найбільше донатять на ЗСУ та гуманітарні потреби: дослідження. Happy Monday. URL: <https://happymonday.ua/yaki-kompaniyi-najbilshe-donatyat-na-zsu> (дата звернення: 06.04.2024).

ДАР'Я ПИСАРЕНКО

студентка другого курсу освітньої програми
«Суспільне і приватне врядування», НаУКМА

ПОЛІТИКА ВЛАДИ ТА РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПРОЦЕСІ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ/ВЕТЕРАНОК В УКРАЇНІ

Ключові слова: політика, влада, громадськість, реінтеграція, адаптація, війна, ветеран, ветеранка, ексвійськовий, програма, проєкт, Міністерство у справах ветеранів, постанова, закон, міжнародні партнери.

Мета дослідження: дослідити вплив влади та активного населення нашої держави у процес реінтеграції та адаптації наших Захисників та Захисниць та виявити ефективні стратегії, механізми та програми підтримки інтеграції цієї важливої соціальної групи у суспільство.

Виклад основного матеріалу. Мою роботу я хотіла б побачити з аналізу важливості та актуальності цієї теми. На жаль, Україна зіткнулась з кривавою війною, розв'язаною російською федерацією 10 років тому, яка триває і досі. Раніше слово «ветеран» здебільшого асоціювалося з людиною похилого віку, яка воювала під час Другої світової війни. Однак з 2014 року воно набуло додаткових значень. Сьогодні це не лише наші (пра)дідуся та (пра)бабусі – це батьки, брати та сестри, сини та доньки, друзі, знайомі, які захищають свободу, територіальну цілісність і незалежність України у сучасній російсько-українській війні. Протягом останнього десятиліття наші Захисники та Захисниці мужньо обороняють нашу державу, кожного та кожену, захищають всіх нас. Українське суспільство має навчитися з особливою увагою підтримувати своїх Захисників та Захисниць і допомагати їм. Як всім нам відомо, росія щодня показує своє справжнє обличчя, здійснюючи воєнні злочини, злочини проти людяності та геноциду, порушуючи загальноприйняті норми міжнародного права. І наші Збройні сили, на жаль, є жертвами цих дій. Ветерани і ветеранки стикаються з низкою проблем, які потребують негайної реакції з боку органів влади та громадськості та аналітики для створення та реалізації ефективних програм підтримки та інтеграції. Політика влади та роль громадськості у процесі реінтеграції ветеранів і ветеранок повинні перебувати у центрі уваги як соціальних досліджень, так і практичних заходів. Забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, житла та працевлаштування – це лише деякі з аспектів,

Стійкість екосистеми суспільного врядування: політика та комунікації

які потребують уваги та повинні бути у порядку денному на державному та суспільному рівнях.

На мою думку, обов'язок держави та моральне зобов'язання громадських організацій і всіх представників української нації забезпечити гідний та ефективний процес реінтеграції для тих, завдяки кому держава Україна продовжує існувати. Державі слід продовжувати створювати різні проекти реінтеграції, які фінансуватимуться з державного бюджету, а також ефективно комунікувати з громадськими організаціями, благодійними фондами, міжнародними партнерами тощо для того, аби забезпечити реалізацію цих проектів всім необхідним, а саме: фінансуванням, людським капіталом, приміщенням, обладнанням і тощо. Повернення воїна/воїнки у цивільне життя потрібне найперше нам, цивільним. Окрім поваги та вдячності за їхню військову службу, ідеться також про формування міцного суспільства з новими ролями, економічне відновлення країни після війни. Реінтеграція людей, завдяки яким ми маємо змогу жити, працювати, радіти в нашій країні під українським прапором, *є нашої головною місією*. Вони ті, хто захищає нашу Батьківщину. За висловом Дмитра Козацького (позивний “Орест”), *“ветерани – це громадяни, які заплатили більше, ніж податки”* [1]

Щоб розуміти всю сутність ситуації, я хотіла б показати в цифрах масштаб та складність завдання реінтеграції. «За даними, на кінець 2012 року чисельність ЗСУ становила близько 184 тис. осіб. У 2014 році, після вторгнення росії на АР Крим та Донбас, українська армія взяла участь у бойових діях та почала нарощувати особовий склад ЗСУ. У лютому 2016 року чисельність ЗСУ сягала 275 тис. осіб. Після початку повномасштабної війни в Україні, у 2023 році, у ЗСУ перебувало приблизно 700 тисяч українців, це утричі більше, ніж у 2014-2021 роках. Зросла кількість жінок у ЗСУ. Зараз вони становлять 7,3% від загальної кількості особового складу. Також цього року (2024) планується посилити Збройні Сили України та залучити ще більше військовослужбовців. Українське

законодавство передбачає, що в особливий період та під час воєнного стану чисельність ЗСУ збільшується відповідно до указів про мобілізацію» [2].

«За останніми прогнозами Міністерки (*вже минулої*) у справах ветеранів Юлії Лапутіної, після перемоги в Україні налічуватиметься приблизно 4-5 мільйонів ветеранів, їхніх сімей і сімей полеглих воїнів. Це приблизно 10% населення. За її словами, у відсотковому відношенні це найбільша цифра серед інших країн, у яких також є ветерани та ветеранські політики» [3]. Багато з них потребуватимуть програм реабілітації та реінтеграції, які мають забезпечити держава і суспільство. Спираючись на ці цифри, ми можемо зробити висновок, що робота зараз та попереду є надзвичайно складною, але не менш важливою.

На цьому етапі хочу перейти до практичних кейсів, які вже реалізуються державою та громадськістю.

«Уряд України розробив *нову державну ветеранську політику*, яка базується на п'яти ключових елементах:

- створення інфраструктури, завдяки якій ветерани/-ки отримують якісні та дієві послуги;
- економічна активність: держава стимулюватиме створення та розвиток ветеранського бізнесу;
- успішна реабілітація: створення мережі сучасних реабілітаційних центрів по всій Україні, які надаватимуть комплексну допомогу;
- доступне житло для ветеранів/-ок війни та членів їхніх сімей;
- вшанування подвигу військових» [4].

Психологічна допомога. Згідно з новою Постановою Кабінету Міністрів України [5] на державному рівні ветеранам/-кам і їхнім сім'ям надається безоплатна психологічна допомога, в яку входить соціально-психологічна підтримка та супровід, психологічна реабілітація та комплексна медико-психологічна реабілітація.

Фізична реабілітація є надзвичайно важливою у процесі адаптації та реінтеграції ексвійськових. Для цього в Україні також працюють різні центри

Стійкість екосистеми суспільного врядування: політика та комунікації

реабілітації, що допомагають учасникам бойових дій повернутися до звичного життя. Нашим Захисникам та Захисницям доступно *безоплатне протезування та санаторно-курортне лікування*.

Окрім ініціатив, які підтримують ментальне та фізичне здоров'я, для відновлення важливими є і ті, які дають можливість психологічно розвантажитись, започаткувати власну справу та вчитися жити по-новому. Для цього в Україні започаткували *арттерапію* для ветеранів/-ок. Це практика для покращення психологічного стану за допомогою творчості (наприклад, майстер-класи з різних видів мистецтва, таких як олійний живопис, інтуїтивне малювання народне прикладне мистецтво тощо). Такий вид допомоги може стати доповненням до основного лікування.

Підприємництво. Серед ветеранів багато рішучих і майстровитих людей, які стають підприємцями. Навички підприємництва є цінними та важливими для того, аби започаткувати нову власну справу, стати економічно активним та відновити своє самостійне життєзабезпечення [6].

Ще однією важливою інновацією є проєкт *«Помічник ветерана»*, пілотний проєкт якого стартував 1 липня 2023 року, який підготувало Міністерство у справах ветеранів України. За результатами пілотного проєкту, узагальненого Мінветеранів, у 2024 році заплановано масштабування інституту помічника ветерана на усю територію України. У складі територіальних громад запроваджується інститут помічника ветерана як складової системи переходу від військової служби до цивільного життя [7].

Фінансова допомога. Після служби чимало військових не можуть одразу повернутися до цивільної роботи через фізичний чи психологічний стан, тож їхнє фінансове становище ускладнюється. Саме тому держава надає фінансову допомогу ветеранам і їхнім родинам [8].

Навчання. Державна освіта. «Сучасна якісна освіта є одним із дієвих способів реінтеграції ветеранів у мирне життя. Сьогодні одним із пріоритетних питань Мінветеранів є створення умов для навчання ветеранів війни, членів їхніх

сімей та родин полеглих Захисників і Захисниць України, надання їм можливості отримати нові знання, підвищити кваліфікацію, або взагалі опанувати нові професії» [9]. Держава забезпечує учасникам бойових дій та їх дітям державну цільову підтримку для здобуття освіти в державних і комунальних закладах освіти.

Школа сімейного фермерства для ветеранів і ветеранок війни, яку проводить Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України.

New Horizons Hub. В Україні запустили безоплатний проєкт [10] для навчання ІТ-спеціальностям для військовослужбовців, які повернулися з фронту. Там надають практичні знання з нової професії у сфері ІТ, допомагають з працевлаштуванням, проводять консультації з ментального здоров'я.

Наступні важливі проєкти стосуються *сім'ї*, які реалізує Veteran Hub. Організація допомагає налагодити взаємодію військового зі своєю сім'єю: спілкування, психологічна підтримка, батьківство, сексуальне життя. Вони мають напрацювання, що допомагають ветеранам/кам реінтегруватися в їхні родини, а саме: посібник *усвідомлене батьківство під час війни*, платформа *Resex*, мапа етапів у житті коханих воїнів *«Шлях коханої воїна»* [11].

Також завдяки проактивній громадськості та міжнародним партнерам створилась *«Сертифікатна програма «Урядування в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення»»* [12]. Вона спрямована на підвищення кваліфікації ветеранів та ветеранок, які прагнуть професійно самореалізуватися у сфері державного управління та місцевого самоврядування.

І крайній проєкт, який я хочу згадати у своїй роботі, але далеко не останній, який реалізується в Україні, це *проєкт «Робота для ветерана є!»*. [13]. Проєкт було створено з метою підвищити кваліфікацію роботодавців (зокрема HR-спільноти) щодо взаємодії з ветеранами як пошукачами та працівниками, руйнування стереотипів щодо екскомбатантів/ок, а також збільшити кількість компаній приватного сектору з дружньою до ветеранів культурою.

Стійкість екосистеми суспільного врядування: політика та комунікації

Висновки. Отже, багато наших Захисників та Захисниць за час жорстокої війни втратили домівки, роботу, в них змінився стан фізичного й ментального здоров'я. І держава, громадські організації та всі громадяни України мають створити усі умови для їх комфортного повернення до цивільного життя. З першого дня повернення військових з фронту слід приділяти увагу їхній якісній інтеграції в громаду, сім'ю та економіку як на мікро-, так і на макрорівні, а також використовувати їхній потенціал у процесі державотворення, що має бути додатково посилено лідерством ветеранської спільноти. Не ветеран повинен готуватися до інтеграції в суспільство, а суспільство повинне бути готовим до повернення ветерана. Тож у силах кожного зробити мінімальні дії.

Список використаних джерел

1. Як писати про ветеранів. Рекомендації для журналістів від Українського ветеранського фонду. URL: https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/how_to_write_about_veterans.pdf
2. Яка чисельність ЗСУ у 2024 році: скільки військових перебуває на фронті. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20240223-yaka-chyselnist-zsu-u-2024-rozhi-skilky-vijskovyh-perebuvaye-na-fronti/>
3. Іванна Стець для Varosh. Інтегруватись потрібно не лише військовим, а й нам. Про контакт цивільного та військового світів. URL: <https://varosh.com.ua/vijna/integruvatys-potribno-ne-lyshe-vijskovym-a-j-nam-pro-kontakt-cyvilnogo-ta-vijskovogo-svitiv/>
4. Прем'єр-міністр назвав п'ять ключових елементів нової ветеранської політики. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-nazvav-piat-kliuchovykh-elementiv-novoi-veteranskoj-polityky>
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%25D0%25BF#Text>
6. Ukraïner. Як в Україні допомагають ветеранам. URL: <https://www.ukraïner.net/yak-dopomahaiut-veteranam/>
7. Помічник ветерана: дорожня карта для громад, кандидатів та родин Захисників і Захисниць. URL: <https://mva.gov.ua/ua/pomichnik-veterana/opis-proyektu>
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання соціального захисту ветеранів війни та жертв нацистських переслідувань». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-sotsialnoho-zakhystu-veteraniv-viiny-ta-zhertv-natsystskykh-peresliduvan-i210723-754>

9. Міністерство у справах ветеранів України. Вступна кампанія – 2023. URL: <https://mva.gov.ua/ua/veteranam/socialna-ta-profesijna-adaptaciya/pamyatka-vstupna-kampaniya-2022>
10. Благодійний проєкт адаптації ветеранів після повернення до цивільного життя. URL: <https://www.horizonshub.org/ua>
11. Veteran Hub. URL: <https://veteranhub.com.ua/>
12. Проєкт для ветеранів та ветеранок. URL: <https://www.facebook.com/share/p/gJwwHEpV1412ZJey/>
13. Happy Monday. Робота для ветерана є! URL: <https://veterans.happymonday.ua>

АНАСТАСІЯ ПРОХОРЕНКО

студентка другого курсу освітньої програми
«Суспільне і приватне врядування», НаУКМА

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО – ВИСТАВКОВОГО ЦЕНТРУ МУЗЕЮ МАЙДАНУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, Інформаційно-виставковий центр Музею Майдану, Революція Гідності, Євромайдан, Небесна Сотня, воєнний стан.

Мета дослідження полягає у виявленні напрямків формування та реалізації політики щодо національно-патріотичного виховання дітей та молоді з використанням кейсу діяльності Інформаційно-виставкового центру Музею Майдану в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. «Національно-патріотичне виховання – наскрізний виховний процес, спрямований на утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського